

การสำรวจภูมิทัศน์งานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย¹

สมเกียรติ เชวงกิจวานิช^{1*} และ กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะกิริ²

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

² คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย

Surveying the Japanese Language Research Landscape in Thailand

Somkiat Chawengkijwanich^{1*} and Kanokwan Laohaburanakit Katagiri²

¹ Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

² Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 29 July 2024

Revised 26 August 2024

Accepted 3 September 2024

คำสำคัญ

ภูมิทัศน์

งานวิจัย

ภาษาญี่ปุ่น

ประเทศไทย

บทคัดย่อ

บทความนี้สำรวจภูมิทัศน์งานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่น การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น และการแปลภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย โดยวิเคราะห์บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการในประเทศไทยในช่วง ค.ศ. 1994-2022 รวม 528 รายการ คณะผู้วิจัยได้จำแนกตามสาขาวิชา หัวข้อวิจัย หัวข้อวิจัยย่อย และระเบียบวิธีการวิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยภาพรวม งานวิจัยในประเทศไทยมีแนวโน้มเป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ เพื่อตอบโจทย์หรือประยุกต์ใช้กับชั้นเรียนหรือการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ ส่งผลให้หัวข้อวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัยขาดความหลากหลาย แต่ก็พบแนวโน้มปรับเปลี่ยนไปสู่งานวิจัยที่มุ่งสร้างองค์ความรู้ด้านภาษาญี่ปุ่นหรือการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่มีความเป็นทวิวิสัยสูงขึ้นเช่นกัน

* Corresponding author

E-mail address:

somkiat.c@arts.tu.ac.th

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “สำรวจภูมิทัศน์แห่งความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ไทย” ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนากำลังคน และทุนด้านการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (สัญญาเลขที่ B05F650028)

Keywords:

landscape,
research,
Japanese,
Thailand

Abstract

This paper explores the research landscape for the Japanese language, Japanese language education, and Japanese translation in Thailand. It analyzes 528 articles published in academic journals in Thailand between 1994 and 2022, classified by research area, theme, subtheme, and methodology. Mixed methods research was done. Results were that overall, Thailand tends to produce applied research aimed at problem-solving or classroom teaching applications in the local setting. This leads to a uniformity in research topics and methodologies. However, there is a trend towards shifting to research aiming to generate knowledge about the Japanese language and employing more objective research methodologies.

1. ที่มาและความสำคัญ

กล่าวกันว่า เริ่มมีการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยอย่างจริงจังตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1960 โดยระยะแรกเริ่มสอนในระดับมหาวิทยาลัย และได้รับการบรรจุเป็น 1 ใน 8 ภาษาต่างประเทศของหลักสูตรระดับมัธยมปลายใน ค.ศ. 1981 หลังจากนั้น ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 เริ่มมีการเปิดสอนระดับปริญญาโท และทศวรรษที่ 2010 เริ่มมีการเปิดสอนในระดับปริญญาเอก โดยจากผลสำรวจของเจแปนฟาวนด์ชันพบว่า ใน ค.ศ. 2021 มีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย จำนวน 183,957 คน (สูงเป็นอันดับที่ 5 ของโลก โดยอันดับที่ 1-4 คือ จีน อินโดนีเซีย เกาหลี และออสเตรเลีย) มีสถาบันที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น จำนวน 676 สถาบัน จำนวนครู (อาจารย์) รวม 2,015 คน¹

งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นและการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยเริ่มพบตั้งแต่ราวทศวรรษที่ 1980 (สีดา สอนศรี, 2551, น. 39) แต่มีการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดนับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คะตะกิรี, 2565, น. 178) ที่ผ่านมามีการสำรวจงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นและการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยอยู่เป็นระยะ งานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาต่อยอดจากการสำรวจในอดีตให้มีความครอบคลุมและวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งมากขึ้น ในที่นี้ จะศึกษาบทความวิจัยเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น ซึ่งประกอบด้วย ภาษาญี่ปุ่น (ภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่น) การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น และการแปลภาษาญี่ปุ่น² (ต่อไป บางครั้งจะขอเรียกว่า “ภาษา” “การสอน” และ “การแปล” ตามลำดับ) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อสำรวจภูมิทัศน์การวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่น การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น และการแปลภาษาญี่ปุ่น ผ่านบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในประเทศไทย เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของการวิจัยและการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อสำหรับทั้งนักวิจัย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย และเป็นประโยชน์สำหรับผู้วางนโยบายด้านการศึกษาและการวิจัยในประเทศไทย

¹ <https://www.jpfp.go.jp/j/project/japanese/survey/result/dl/survey2021/all.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2567)

² “การแปล” อาจพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งของภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นได้เช่นกัน แต่เนื่องจากคณะผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยด้านการแปลเป็นศาสตร์ที่มีหลักการแตกต่างจากการศึกษาในแนวทางภาษาศาสตร์ และงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการสำรวจภูมิทัศน์แห่งความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ไทย ซึ่งมีการศึกษาภาษาและวรรณกรรมของภาษาต่างประเทศอื่นด้วย โดยมีหลายภาษาที่มีการวิจัยด้านการแปลในฐานะศาสตร์ที่มีแนวคิดแตกต่างจากภาษาศาสตร์ และมีจำนวนงานวิจัยมากในระดับหนึ่ง ในที่นี้จึงแยก “การแปล” ออกจาก “ภาษาญี่ปุ่น (ภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่น)”

2) เพื่อสร้างคลังข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยในประเทศไทย และเผยแพร่ต่อสาธารณะ เป็นแหล่งค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ โดยสามารถเข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <https://harri.in.th/handle/123456789/30> ในบทความนี้ จะกล่าวถึงผลการวิจัยเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ข้อ 1) เป็นหลัก

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจงานวิจัยหรือการทำ “วิจัย” ใน “งานวิจัย” (Research-on-research: RoR) มีความสำคัญ เนื่องจากการเป็นการสะท้อนให้เห็นตำแหน่งที่แท้จริงของตนเอง (self-reflection) ผ่านการสร้างความรู้ความกระจ่าง (visibility) ด้วยข้อมูล อันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงานวิจัยต่อไปในอนาคต

การสำรวจงานวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษา หรือด้านภาษาญี่ปุ่นและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย พบจำนวน 5 เรื่อง คือ การสำรวจงานวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษาโดยรวมของสีดา สอนศรี (2551) การสำรวจงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นและการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น โดย Laohaburanakit Katagiri (2001), Laohaburanakit Katagiri et al. (2011), Neancharoensuk (2016) และกนกวรรณ เลาหุบูรณะกิจ คะตะกิри (2565)

สีดา สอนศรี (2551) สำรวจข้อมูลสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับญี่ปุ่นที่เขียนและ/หรือพิมพ์ในประเทศไทย โดยศึกษาในภาพรวมทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภาษา การเมืองการปกครอง ฯลฯ ผลการสำรวจสรุปได้ว่า ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 พบเฉพาะงานเขียนประเภทหนังสือเท่านั้น และมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนงานวิจัยเกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และเพิ่มขึ้นในทศวรรษที่ 1980 แต่ยังมีในการทำวิจัยอย่างจริงจังน้อยมาก และเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ด้านภาษาญี่ปุ่น ผลงานส่วนใหญ่เป็นพจนานุกรม หนังสือหรือตำราภาษาญี่ปุ่น ฯลฯ ส่วนบทความวิจัย สืบค้นพบว่า เริ่มพบในช่วงทศวรรษที่ 1980 โดยพบทั้งงานวิจัยด้านภาษาและการสอนภาษาญี่ปุ่น แต่เนื่องจากจำนวนงานวิจัยยังมีไม่มากนัก จึงมิได้มีการสรุปแนวโน้มหรืออภิปรายในรายละเอียดมากนัก

ลำดับต่อไป จะกล่าวถึงการสำรวจงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นและการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยจำนวน 3 เรื่อง ซึ่งดำเนินการโดยผู้วิจัยหลักคือ กนกวรรณ เลาหุบูรณะกิจ คะตะกิรี โดยเริ่มจากเรื่องแรกคือ Laohaburanakit Katagiri (2001) สำรวจงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นและการเปรียบเทียบระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทย ตั้งแต่อดีตถึง ค.ศ. 2000 ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยบทความวิจัย หนังสือรวมบทความวิจัย หนังสือวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท โดยสืบค้นผ่านห้องสมุดของมหาวิทยาลัยหลักและสืบค้นออนไลน์ ผลการศึกษาพบข้อมูลเพียง 22 รายการ และสรุปได้ว่า ในช่วงทศวรรษที่ 1980 พบงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นระดับคำ เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับสำนวน คำทักทาย คำสุภาพ

แต่ในช่วงทศวรรษที่ 1990 เริ่มปรากฏงานวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระหว่างภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย รวมทั้งงานวิจัยด้านไวยากรณ์ คำนจิ ฯลฯ โดยมีแนวโน้มเป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ต่อมา Laohaburanakit Katagiri et al. (2011) ได้ทำการสำรวจเพิ่มเติม โดยสำรวจงานวิจัยในช่วง ค.ศ. 1986-2009 และรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดมากขึ้น ครอบคลุมทั้งบทความในวารสารทางวิชาการ หนังสือรวมบทความ รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทในสถาบันหลักที่มีการสอนภาษาญี่ปุ่น ผลการสำรวจพบผลงานวิจัยเพิ่มขึ้นมากถึง 331 รายการ แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ด้านการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น (74.9%) ด้านภาษาญี่ปุ่น (12.7%) และด้านการเปรียบเทียบภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทย (12.4%) โดยมีการศึกษาแนวโน้มของหัวข้อในการทำวิจัย เช่น ตัวอักษร คำนจิ ไวยากรณ์ ภาษาศาสตร์สังคม การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของผู้เรียน ฯลฯ

และลำดับถัดมา กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะกิริ (2565) ได้ทำการวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยสำรวจงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นและการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในช่วง ค.ศ. 1994-2020 แต่เลือกศึกษาเฉพาะบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ และปรับเปลี่ยนวิธีการสืบค้นให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำขึ้น โดยรวบรวมข้อมูลจาก 1) วารสารมูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น วารสารเจแปนฟาวนด์เดชั่น กรุงเทพฯ) 2) สืบค้นบทความในวารสารจากฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 โดยใช้คำสืบค้นว่า “ภาษาญี่ปุ่น” และ/หรือ “Japanese language” ที่ปรากฏในชื่อเรื่อง และ/หรือ บทคัดย่อ และอ่านบทคัดย่อเพื่อคัดเลือกเฉพาะบทความที่เกี่ยวข้อง³ 3) สืบค้นบทความในวารสารของสถาบันที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาญี่ปุ่นหรือญี่ปุ่นศึกษาในระดับปริญญาโท จากนั้นได้วิเคราะห์เกี่ยวกับหัวข้อวิจัยและประเภทของข้อมูลที่น่าสนใจในการวิเคราะห์ (ระเบียบวิธีการวิจัย) โดยอ้างอิงกรอบการวิเคราะห์ของ Honda et al. (2020) โดยแบ่งหัวข้อวิจัยหลัก ออกเป็น 1) ภาษาญี่ปุ่น 2) ผู้เรียน 3) การศึกษาและสังคม และแบ่งเป็น 13 หัวข้อวิจัยย่อย คือ (1) ระดับเสียง (2) ระดับคำ (3) ระดับประโยค (4) ระดับสัมพันธ์สาร (5) ระดับความสัมพันธ์ (การสื่อสาร) ภาษาและพฤติกรรม (6) ความเข้าใจและข้อมูลรับเข้า (input) ของผู้เรียน (7) การแสดงข้อมูลส่งออก (output) ของผู้เรียน (8) ข้อมูลรับเข้าและส่งออกของผู้เรียน (9) กิจกรรมภายในชั้นเรียน (10) การประเมิน (11) ความเชื่อ (belief) การเรียนการสอนภาษา (12) ประวัติการเรียนการสอนภาษา (13) ความต้องการของสังคม แต่เนื่องจากพบหัวข้อวิจัยซึ่งไม่พบในงานวิจัยของญี่ปุ่น (แต่พบในงานวิจัยของประเทศไทย) กนกวรรณจึงได้เพิ่มเติมอีก 3 หัวข้อวิจัยย่อย คือ (14) ความรู้สึกของผู้เรียน (ทัศนคติ แรงจูงใจ กลวิธีการเรียนรู้ ฯลฯ) (15) การพัฒนาผู้สอน ความรู้สึกผู้สอน การทำงาน

³ บทความที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษาญี่ปุ่นโดยตรง เช่น “มุมมองของนักศึกษาไทยวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นที่มีต่องานเขียนของโยชิโมะโตะ บะนะนะ” จะไม่นำมาวิเคราะห์

ร่วมกัน (16) รายงานการปฏิบัติจริง โครงการ วิเคราะห์หลักสูตร ส่วนการจำแนกประเภทของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ หรือระเบียบวิธีการวิจัย กนกวรรณอ้างอิงกรอบการวิเคราะห์ของ Honda et al. (2020) และแบ่งเป็น 16 ชนิด คือ (1) ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง หรืออ้างอิงจากงานวิจัยอื่น (2) นวนิยาย บทความ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ (3) คลังข้อมูลภาษาเขียนจากเว็บไซต์ (4) สื่อการสอน ตำรา (5) ข้อมูลจากหนังสือ บันทึก (6) บทละคร (7) รายการข่าว (การอ่านข่าว) โทรทัศน์ (การพูดคุย) (8) บทสนทนาที่เกิดขึ้นจริง คลังข้อมูลภาษาพูด (9) บทสนทนาที่ผู้วิจัยจำลองสร้าง (10) ข้อมูลเสียง คลังข้อมูล KY (คลังข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น) (11) ประโยค เรียงความที่ผู้เรียน เจ้าของภาษาแต่ง (รวมคลังข้อมูล IJAS (คลังข้อมูลของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น) (12) การเข้าไปสังเกตพื้นที่โดยตรง (13) การทดลอง การทดสอบ กิจกรรมภาษา (14) แบบสอบถาม และ DCT (Discourse Completion Test) (15) การสัมภาษณ์ (16) การตัดสินใจของเจ้าของภาษา ความคิดของผู้เขียน

ผลการวิเคราะห์ของกนกวรรณ พบบทความวิจัยรวม 429 รายการ โดยในช่วง ค.ศ. 1994-2001 พบบทความค่อนข้างน้อยมาก และเพิ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 2002 แต่มีการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ ค.ศ. 2010 หัวข้องานวิจัยหลักที่พบมากคือด้านการศึกษาและสังคม (67.7%) โดยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยด้านการวิจัยในชั้นเรียน ไม่ใช่งานวิจัยที่เชื่อมโยงกับสังคมหรือชุมชน ลำดับถัดมาคือหัวข้อด้านภาษาญี่ปุ่น (19.3%) และด้านผู้เรียน (13.1%) และหัวข้อวิจัยย่อยที่พบมากที่สุดคือ “กิจกรรมภายในชั้นเรียน” “รายงานการปฏิบัติจริง โครงการ วิเคราะห์หลักสูตร” ตามด้วยงานวิจัยด้านภาษาในระดับคำ ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ (ระเบียบวิธีการวิจัย) พบว่ามีแนวโน้มใช้แบบสอบถาม และ DCT มากที่สุด (37.6%) ตามด้วยการทดลอง การทดสอบ กิจกรรมภาษา (13.73%) และการตัดสินใจของเจ้าของภาษา ความคิดของผู้เขียน (7.95%) ตามลำดับ

นอกจากนี้ สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข (Neancharoensuk, 2016) ได้สำรวจงานวิจัยด้านการรับภาษาที่สอง (ภาษาญี่ปุ่น) ในประเทศไทย โดยสำรวจบทความดังต่อไปนี้ 1) วารสารมูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ (วารสารเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ) ในช่วง ค.ศ. 1998-2013 2) วารสารวิชาการในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนระดับปริญญาโทด้านภาษาญี่ปุ่นนานมากกว่า 5 ปี จำนวน 3 วารสาร 3) วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในเงื่อนไขเดียวกับข้อ 2) จำนวน 2 มหาวิทยาลัย นับตั้งแต่เปิดหลักสูตรจนถึง ค.ศ. 2013 ผลการศึกษา พบงานวิจัยด้านการรับภาษาที่สองค่อนข้างน้อย โดยหัวข้อที่พบเป็นหัวข้อเกี่ยวกับไวยากรณ์ การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของผู้เรียน กลยุทธ์การเรียนรู้หรือความเชื่อของผู้เรียน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป สีดา สอนศรี (2551) สำรวจงานวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษาในภาพรวม และงานวิจัยในสมัยดังกล่าวยังมีจำนวนน้อย จึงไม่ได้มีการวิเคราะห์งานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นอย่างลึกซึ้ง ส่วน Neancharoensuk (2016) เน้นศึกษาเฉพาะการรับภาษาที่สองซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่ง

ของงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่น งานวิจัยที่สำรวจเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นโดยตรงจึงมีเพียง 3 เรื่อง ดำเนินการโดยผู้วิจัยหลักคนเดียวก็คือ กนกวรรณ เลาหุประณกิจ คະຕະกิริ โดยมีการปรับเปลี่ยนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและศึกษาในรายละเอียดมากขึ้นตามลำดับ จากผลสรุปของกนกวรรณ เลาหุประณกิจ คະຕະกิริ (2565) ช่วยให้เห็นภาพรวมของภูมิทัศน์งานวิจัยในแง่ของปริมาณ หัวข้อวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานวิจัยอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กล่าวคือ แม้ในภาพรวม จำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนจะมีปริมาณมาก แต่คณะผู้วิจัย⁴เห็นว่า ปัจจุบันเริ่มมีการวิจัยในหัวข้ออื่นเพิ่มมากขึ้น เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับผู้เรียนหรือการแปล ฯลฯ หากมีการวิเคราะห์แนวโน้มในแต่ละเวลานับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน น่าจะช่วยให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการวิจัยในปัจจุบัน อันเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยในอนาคตและสำหรับผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการศึกษา หรือการวิจัยด้วย และนอกจากการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพก็น่าจะช่วยให้เข้าใจแง่มุมต่าง ๆ ของงานวิจัยในประเทศไทยได้ลึกซึ้งมากขึ้น (เช่น การทำงานวิจัยในประเทศไทยนิยมใช้แบบสอบถามมากที่สุดนั้น ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทใด มีกระบวนการดำเนินการอย่างไร ฯลฯ) ดังนั้น บทความนี้จึงจะต่อยอดงานวิจัยของกนกวรรณ เลาหุประณกิจ คະຕະกิริ (2565) โดยศึกษาประเด็นเหล่านี้เพิ่มเติม

3. รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขอบเขตของข้อมูลที่สำรวจ

งานวิจัยนี้สำรวจเฉพาะบทความวิจัย⁵ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ เช่นเดียวกับกนกวรรณ เลาหุประณกิจ คະຕະกิริ (2565) โดยขยายขอบเขตเป็นช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 1994-2022⁶ และมีการตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง ข้อมูลที่สำรวจ ประกอบด้วย

⁴ ขอใช้คำว่า “คณะผู้วิจัย” เพื่อหมายถึงผู้เขียนบทความวิจัยเรื่องนี้ และใช้คำว่า “ผู้เขียน” หรือ “ผู้วิจัย” เพื่อหมายถึงผู้เขียนบทความเรื่องที่น่ามาวิเคราะห์

⁵ ในการกล่าวถึงบทความวิจัยที่น่ามาวิเคราะห์ อาจมีการใช้ทั้งคำว่า “บทความวิจัย” หรือ “งานวิจัย” ตามความเหมาะสมกับบริบท

⁶ ก่อน ค.ศ. 1994 มีงานวิจัยบ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งเหตุผลที่มีได้รวมในการสำรวจครั้งนี้มีหลายประการคือ 1. บทความก่อน ค.ศ.1994 ส่วนใหญ่เป็นบทความทางวิชาการที่มุ่งอธิบายความรู้ในเชิงวิชาการมากกว่าการวิจัย และไม่อาจเข้าถึงได้ทางอินเทอร์เน็ต หรือทราบเพียงชื่อบทความแต่ไม่อาจเข้าถึงบทความได้ จึงไม่อาจวิเคราะห์รายละเอียด เช่น หัวข้อวิจัย ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ฯลฯ ได้ 2. วัตถุประสงค์หนึ่งของงานวิจัยนี้คือการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ ให้สืบค้นทางอินเทอร์เน็ตได้

1) บทความใน “วารสารมูลนิธิญี่ปุ่น กรุงเทพฯ” (“วารสารเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ”) ซึ่งเป็นวารสารด้านการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นโดยเฉพาะเพียงเล่มเดียวในประเทศไทย เผยแพร่ในช่วง ค.ศ. 2000-2015 (ปัจจุบันปิดตัวลงแล้ว) บทความที่นำมาสำรวจมีทั้งสิ้น 263 บทความ⁷

2) บทความในวารสารจากฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 (ยกเว้นบทวิจารณ์หนังสือ) โดยใช้คำสืบค้นว่า “ภาษาญี่ปุ่น” และ/หรือ “Japanese language” ที่ปรากฏในชื่อเรื่องและ/หรือบทคัดย่อ นอกจากนี้ จะสืบค้นบทความวิจัยจากแหล่งข้อมูลอื่นเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากที่สุด เช่น สืบค้นจากวารสารของสถาบันที่มีการสอนหรือวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่น เนื่องจากอาจมีบางบทความที่เกี่ยวข้อง แต่สืบค้นด้วยคำค้นดังที่กล่าวไปแล้วไม่พบ โดยคณะผู้วิจัยจะร่วมกันอ่านบทคัดย่อ (หากไม่แน่ใจจะอ่านบทความวิจัยด้วย) เพื่อคัดเลือกเฉพาะบทความที่เกี่ยวข้องด้านภาษาญี่ปุ่น การสอน และการแปลภาษาญี่ปุ่นเท่านั้น

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 จำแนกประเภทของบทความวิจัย ผ่านการอ่านบทคัดย่อทั้งหมด กรณีที่จำเป็น จะอ่านบทความวิจัยฉบับเต็มด้วย โดยวิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

1) สาขาวิชา (research area) ของการวิจัย ว่าเป็นด้านภาษาญี่ปุ่น การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น หรือการแปลภาษาญี่ปุ่น และหัวข้อวิจัย โดยอ้างอิงกรอบการวิเคราะห์ของ Honda et al. (2020) และกนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະຕະกิริ (2565) แบ่งหัวข้อวิจัยหลัก (theme) ออกเป็น (1) ภาษาญี่ปุ่น (2) ผู้เรียน (3) การศึกษาและสังคม และแบ่งหัวข้อวิจัยย่อย (subtheme) ออกเป็น 16 หัวข้อ ดังที่กล่าวไปแล้วในหัวข้อที่ 2

เหตุผลที่เลือกใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของ Honda et al. (2020) ก็เนื่องจากปัจจุบันงานวิจัยด้านนี้ยังมีไม่มากนัก คณะผู้วิจัยเห็นว่า เกณฑ์ของ Honda et al. (2020) ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และมีการใช้เกณฑ์ดังกล่าวเพื่อศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นมาในระดับหนึ่งแล้ว หากใช้เกณฑ์เดียวกัน ย่อมสะดวกในการศึกษาต่อยอด เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ของงานวิจัยในประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม Honda et al. (2020) จำแนกหัวข้อวิจัยหลักออกเป็น (1) ภาษาญี่ปุ่น (2) ผู้เรียน (3) การศึกษาและสังคม โดย (2) ผู้เรียน หมายถึง งานวิจัยที่มุ่งศึกษา “ภาษา” ที่ผู้เรียนรับเข้าหรือส่งออก (ข้อมูลรับเข้าและข้อมูลส่งออก) ในขณะที่ (3) การศึกษาและสังคม

⁷ ยกเว้นบทความรับเชิญโดยวิทยากรจากประเทศญี่ปุ่นที่มาบรรยายในโอกาสต่าง ๆ และบทความที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาษาญี่ปุ่น การสอน และการแปลภาษาญี่ปุ่น

หมายถึง งานวิจัยที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียนหรือการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับบริบททางการศึกษาหรือสังคม โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย คือ กิจกรรมในห้องเรียน การประเมิน ความเชื่อ ประวัติการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ความต้องการของสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่า (2) และ (3) ล้วนเป็นงานวิจัยด้านการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณางานวิจัยในประเทศไทย สาขาวิชาด้านการแปลเป็นอีกสาขาหนึ่งซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะเฉพาะไม่ค่อยพบในงานวิจัยของประเทศญี่ปุ่น ดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะเด่นและภาพรวมของแนวโน้มงานวิจัยในประเทศไทย คณะผู้วิจัยจึงได้จำแนก “สาขาวิชา” (ภาษาญี่ปุ่น การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น หรือการแปลภาษาญี่ปุ่น) เพิ่มเติมขึ้น

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การจำแนกประเภทของหัวข้อวิจัยย่อยไว้ดังนี้ กรณีสาขาวิชาด้านภาษาญี่ปุ่น และการแปลภาษาญี่ปุ่น จะจำแนกเป็นหัวข้อวิจัยย่อย (1)-(5) ระดับเสียงจนถึงระดับความสัมพันธ์ ส่วนสาขาวิชาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น จะจำแนกเป็นหัวข้อวิจัยย่อย (6)-(16) (ข้อมูลรับเข้า ข้อมูลส่งออก จนถึงรายงานการปฏิบัติงานจริง)

2) ระเบียบวิธีการวิจัย (methodology) หรือประเภทของข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ใช้กรอบการวิเคราะห์ของ Honda et al. (2020)⁸ โดยแบ่งออกเป็น 16 หัวข้อ ดังกล่าวไปแล้วในหัวข้อที่ 2

3.2.2 วิเคราะห์เชิงปริมาณ ศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับสาขาวิชาและระเบียบวิธีการวิจัย ที่กล่าวใน 3.2.1 ในเชิงปริมาณ โดยจะศึกษาทั้งในภาพรวม และวิเคราะห์แยกเป็น 5 ช่วงเวลา ช่วงละ 5 ปี

3.2.3 วิเคราะห์เชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยอ่านบทความวิจัยในช่วงสามปีสุดท้ายของข้อมูล (ค.ศ. 2020-2022) จำนวน 76 เรื่องโดยละเอียด ในที่นี้ จะขอรายงานเกี่ยวกับขอบทความวิจัยและคำถามวิจัย และระเบียบวิธีการวิจัย นอกจากนี้ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการเปรียบเทียบงานวิจัยในประเทศไทยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกับงานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นอย่างไร คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเปรียบเทียบกับบทความวิจัยของวารสารที่ดีพิมพ์ในประเทศญี่ปุ่น โดยครั้งนี้ได้สำรวจเฉพาะบทความวิจัยที่ดีพิมพ์ในวารสาร Nihongokyouiku⁹

⁸ เนื่องจากมีการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ บทความวิจัยแต่ละเรื่อง จึงจะกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยเพียงหนึ่งประเภท ตามเกณฑ์ของ Honda et al. (2020) ดังนั้น กรณีที่มีการใช้หลายวิธี เช่น ใช้แบบสอบถาม ร่วมกับการสัมภาษณ์ จะจำแนกโดยพิจารณาจากวิธีการหลักที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สำคัญในงานวิจัยนั้น โดยคณะผู้วิจัยจะพิจารณาจนเห็นพ้องร่วมกัน

⁹ เหตุผลที่เลือกวารสารดังกล่าวเพียงเรื่องเดียว เนื่องจากวารสารเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นและการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่นมีจำนวนมาก ไม่อาจศึกษาทั้งหมดได้ ในเบื้องต้น คณะผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกวารสารซึ่งมีชื่อเสียง มีประวัติยาวนาน และน่าจะเป็นตัวแทนของศาสตร์ด้านภาษาญี่ปุ่นและการสอนภาษาญี่ปุ่นได้มาเป็นกรณีศึกษา

(Journal of Japanese Language Education เผยแพร่โดย The Society for Teaching Japanese as a Foreign Language) ในช่วง ค.ศ. 2020-2022 ซึ่งมีจำนวน 23 รายการ

4. ผลการสำรวจ

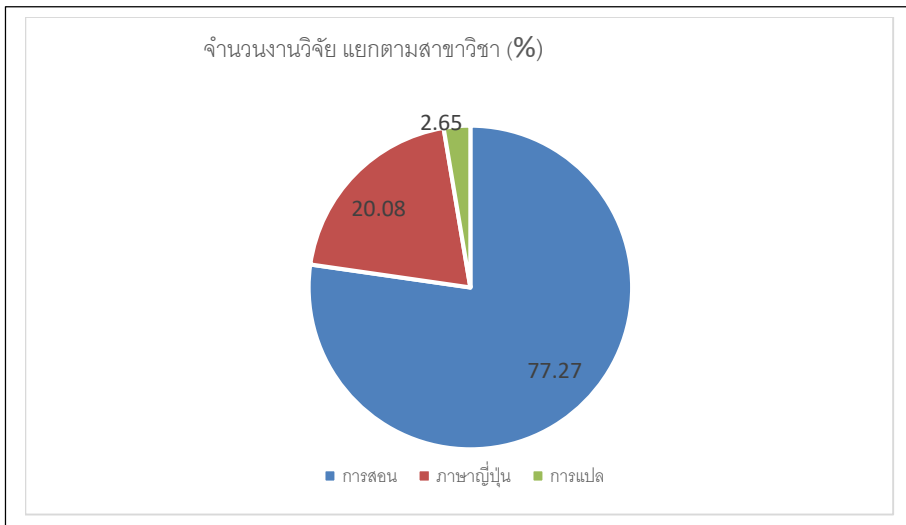
4.1 แนวโน้มงานวิจัยด้านภาษา การสอน และการแปลภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย : การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

4.1.1 สาขาวิชาของการวิจัย

จากผลการสำรวจงานวิจัยทั้งหมด 528 รายการ ดังที่กล่าวไปแล้วใน 3.1 เมื่อแบ่งตามสาขาวิชาของการวิจัย พบงานวิจัยด้านการสอนภาษาญี่ปุ่นมากที่สุด 408 รายการ (77.27%) ตามด้วยภาษาญี่ปุ่น 106 รายการ (20.08%) ส่วนการแปลภาษาญี่ปุ่นพบน้อยที่สุดคือ 14 รายการ (2.65%) ดังแผนภาพที่ 1 และเมื่อพิจารณาจำนวนงานวิจัยแยกตามปี ดังแผนภาพที่ 2 จะเห็นว่า งานวิจัยด้านการสอนเพิ่มขึ้นใน ค.ศ. 2017-2018 ด้านภาษาเพิ่มขึ้นใน ค.ศ. 2018-2019 มากที่สุด ส่วนการแปลเริ่มพบใน ค.ศ. 2011 โดยมีจำนวนค่อนข้างน้อยเพียง 1-2 เรื่อง และเพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็น 3-4 เรื่อง ใน ค.ศ. 2021-2022 และกล่าวได้ว่า โดยภาพรวมพบแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของบทความในช่วง ค.ศ. 2017-2021 มากกว่าช่วงเวลาอื่น คาดว่าปัจจัยหนึ่งอาจเกิดจากการที่ใน ค.ศ. 2018 มีประกาศจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) เรื่อง “หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561” (2561) มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 (ค.ศ. 2018) และ ใน พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) มีประกาศจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) อนุมัติให้ผู้ยื่นเสนอขอ กำหนดตำแหน่งทางวิชาการสามารถใช้เกณฑ์คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในอุดมศึกษา ก.พ.อ. ปี พ.ศ. 2561 ได้จนถึงวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2565 (ค.ศ. 2022) คาดว่าน่าจะส่งผลให้นักวิชาการเร่งผลิตผลงานเพื่อยื่นขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

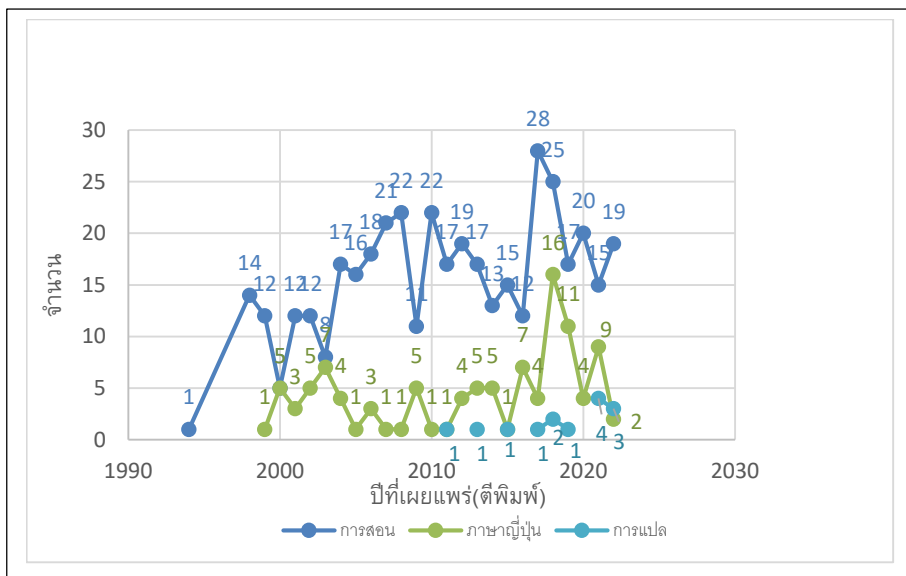
แผนภาพที่ 1

จำนวนงานวิจัยแยกตามสาขาวิชา (หน่วย ร้อยละ)

แผนภาพที่ 2

จำนวนงานวิจัยแยกตามปี (หน่วย จำนวน)

อย่างไรก็ตาม แม้โดยภาพรวม ตลอดช่วง ค.ศ.1994-2022 จะพบงานวิจัยด้านการสอนมากที่สุด (77.27%) ตามด้วยภาษาญี่ปุ่น (20.08%) และการแปลซึ่งพบน้อยมาก (2.65%) แต่เมื่อวิเคราะห์โดยแยกเป็น 5 ช่วงเวลา ช่วงละ 5 ปี คือ ช่วงที่ 1 (ค.ศ. 1994-2002)¹⁰ ช่วงที่ 2 (ค.ศ. 2003-2007) ช่วงที่ 3 (ค.ศ. 2008-2012) ช่วงที่ 4 (ค.ศ.2013-2017) และช่วงที่ 5 (ค.ศ. 2018-2022) ผลปรากฏดังตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า แม้งานวิจัยด้านการสอนโดยภาพรวมจะมีปริมาณมากนับแต่อดีต และมีการเพิ่มขึ้นจนถึงช่วงที่ 3 แต่ก็พบแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงที่ 4 และ 5 ในขณะที่งานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่น มีแนวโน้มลดลงในช่วงที่ 1-3 แต่กลับเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงที่ 4-5 เช่นเดียวกับงานวิจัยด้านการแปลที่เพิ่งเริ่มปรากฏในช่วงที่ 3 และเพิ่มขึ้นในช่วงที่ 4-5 ปรากฏการณ์นี้สัมพันธ์กับหัวข้อวิจัยที่จะกล่าวเป็นลำดับถัดไป

ตารางที่ 1

จำนวนงานวิจัยแยกตามสาขาวิชา (แบ่งตามช่วงเวลา) (หน่วย ร้อยละ)

	ช่วงที่ 1	ช่วงที่ 2	ช่วงที่ 3	ช่วงที่ 4	ช่วงที่ 5	รวม
รวม	70	96	104	110	148	528
การสอน	56 (80%)	80 (83.33%)	91 (87.5%)	85 (77.27%)	96 (64.86%)	408 (77.3%)
ภาษาญี่ปุ่น	14 (20%)	16 (16.67%)	12 (11.54%)	22 (20%)	42 (28.38%)	106 (20.1%)
การแปล	0	0	1 (0.96%)	3 (2.73%)	10 (6.76%)	14 (2.7%)

4.1.2 หัวข้อการวิจัย

อย่างไรก็ตาม การจำแนกตามสาขาวิชาอาจยังไม่เพียงพอที่จะทำความเข้าใจภูมิทัศน์งานวิจัยด้านภาษา การสอน และการแปลภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย เนื่องจากแต่ละสาขาวิชาล้วนมีขอบเขตกว้างขวาง เช่น ด้านการสอนภาษาญี่ปุ่นอาจครอบคลุมตั้งแต่การวิจัยเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นเพื่อประโยชน์ในการสอนแก่ผู้เรียนชาวไทย การวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยโดยพิจารณาจากปัจจัยทางสังคมภายนอก ฯลฯ คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวโน้มของหัวข้อการวิจัยโดยจำแนกเป็นหัวข้อวิจัยหลัก (แบ่งเป็นภาษาญี่ปุ่น ผู้เรียน การศึกษาและสังคม) และหัวข้อวิจัยย่อย (16 หัวข้อ) ตามเกณฑ์ของกนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະຕະกิริ (2565) ซึ่งปรับปรุงจากเกณฑ์ของ Honda et al. (2020)

ดังได้กล่าวไปแล้วว่า งานวิจัยนี้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจากกนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະຕະกิริ (2565) โดยศึกษาเพิ่มเติมข้อมูลถึงปัจจุบันซึ่งเพิ่มขึ้นเพียง 2 ปี ผลของการวิเคราะห์

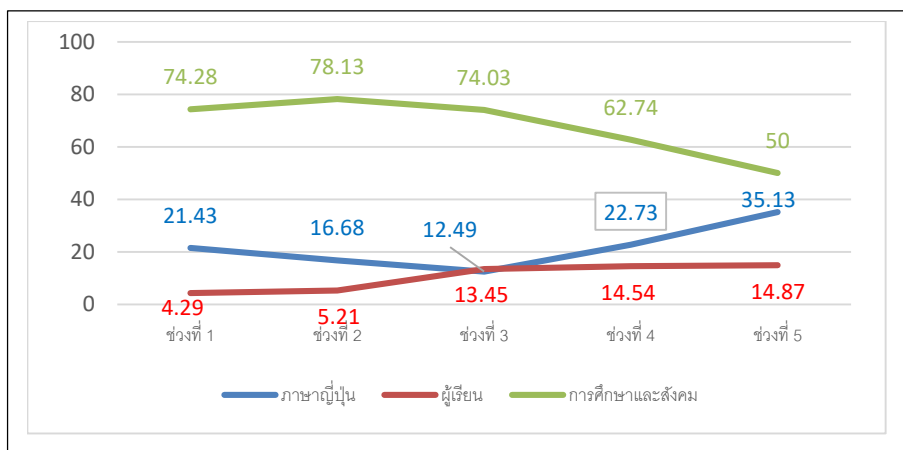
¹⁰ ค.ศ. 1994 พบงานวิจัยเพียง 1 รายการ และ ค.ศ. 1995-1997 ไม่พบงานวิจัยเลย เพื่อความสะดวกในการอภิปราย จึงรวมข้อมูลของ ค.ศ. 1994 ไว้ในช่วงที่ 1 ดังนั้นช่วงที่ 1 จึงมีระยะเวลารวม 6 ปี (โดยใน ค.ศ. 1994 มีบทความเพียง 1 รายการ)

เกี่ยวกับหัวข้อวิจัยจึงมีแนวโน้มคล้ายคลึงกัน แตกต่างเพียงจำนวนและสัดส่วนร้อยละ กล่าวคือ โดยภาพรวม หัวข้อวิจัยหลักด้านการศึกษาและสังคมมากที่สุด (65.7%) ตามด้วยด้านภาษาญี่ปุ่น (22.9%) และผู้เรียน (11.3%) และหัวข้อวิจัยย่อยก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ พบหัวข้อวิจัยย่อยด้านกิจกรรมภายในชั้นเรียนมากที่สุด (24.8%) ตามด้วยรายงานการปฏิบัติจริง โครงการ การวิเคราะห์หลักสูตร (17.4%)

แต่เมื่อแยกตามช่วงเวลา ดังแผนภาพที่ 3 กลับพบแนวโน้มที่น่าสนใจคือ หัวข้อวิจัยหลักด้านการศึกษาและสังคมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงที่ 2 แต่หลังจากนั้นลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 50 ในช่วงที่ 5 และในทางตรงกันข้าม งานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นและผู้เรียนกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยด้านภาษาญี่ปุ่นลดลงในช่วงที่ 2 และ 3 แต่กลับเพิ่มขึ้นในช่วงที่ 4 และ 5 ส่วนด้านผู้เรียนเพิ่มขึ้นชัดเจนในช่วงที่ 3 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงที่ 4-5

แผนภาพที่ 3

จำนวนงานวิจัยแยกตามหัวข้อวิจัยหลัก (แบ่งตามช่วงเวลา) (หน่วย ร้อยละ)

และเมื่อจำแนกตามหัวข้อวิจัยย่อยดังตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า หัวข้อวิจัยย่อยที่โดยภาพรวมพบมากเป็นอันดับที่ 1 และ 2 คือ กิจกรรมภายในชั้นเรียน และรายงานการปฏิบัติจริง เมื่อแยกตามช่วงเวลา กลับมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 2

จำนวนงานวิจัยแยกตามหัวข้อวิจัยหลักและหัวข้อวิจัยย่อย (แบ่งตามช่วงเวลา) (หน่วย ร้อยละ)

		ช่วงที่ 1	ช่วงที่ 2	ช่วงที่ 3	ช่วงที่ 4	ช่วงที่ 5
ภาษาญี่ปุ่น	1. ระดับเสียง	1.4	2.1	1.0	0.0	3.4
	2. ระดับคำ	7.1	4.2	4.8	10.0	14.2
	3. ระดับประโยค	10.0	3.1	2.9	6.4	4.1
	4. ระดับสัมพันธ์สาร	1.4	4.2	1.0	2.7	4.1
	5. ระดับความสัมพันธ์	1.4	3.1	2.9	3.6	9.5
ผู้เรียน	6. ข้อมูลรับเข้า (input) ของผู้เรียน	0.0	4.2	2.9	9.1	6.8
	7. ข้อมูลส่งออก (output) ของผู้เรียน	4.3	1.0	8.7	5.5	5.4
	8. ข้อมูลรับเข้าและส่งออกของผู้เรียน	0.0	0.0	1.9	0.0	2.7
การศึกษากับสังคม	9. กิจกรรมภายในชั้นเรียน	30.0	39.6	20.2	23.6	16.9
	10. การประเมิน	1.4	3.1	4.8	1.8	2.7
	11. ความเชื่อ	0.0	0.0	2.9	2.7	3.4
	12. ประวัติการเรียนรู้การสอนภาษา	5.7	3.1	2.9	0.0	0.0
	13. ความต้องการของสังคม	1.4	8.3	6.7	8.2	4.1
	14. ความรู้สึกของผู้เรียน	1.4	1.0	6.7	10.9	11.5
	15.การพัฒนาผู้สอน ความรู้สึกผู้สอน การทำงานร่วมกัน	5.7	0.0	7.7	3.6	2.0
	16. รายงานการปฏิบัติงานจริง โครงการ วิเคราะห์หลักสูตร	28.6	22.9	22.1	11.8	9.5

แต่ในทางตรงกันข้าม มีหัวข้อวิจัยย่อยจำนวนหนึ่งที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงที่ 3-5 โดยอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้ ดังนี้

1) หัวข้อวิจัยย่อยด้านภาษาญี่ปุ่นในระดับคำ และระดับความสัมพันธ์

หัวข้อวิจัยย่อยด้านภาษาญี่ปุ่นระดับคำที่พบมากคือ การศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์หรือสำนวน ซึ่งน่าจะกล่าวได้ว่าเป็นหัวข้อพื้นฐานที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นมักให้ความสนใจ เช่น คำที่แสดงความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น บทความเกี่ยวกับการใช้ 使う、用いる、使用する、利用する หรือเกี่ยวกับคำสมัยนิยม (流行語) ฯลฯ ส่วนหัวข้อวิจัยย่อยด้านภาษาระดับความสัมพันธ์ (การสื่อสาร) พบบทความวิจัย เช่น “กลยุทธ์การสื่อสารของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย: กรณีฟังไม่เข้าใจ” ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในปัจจุบันที่เน้นด้านการสื่อสารมากขึ้น จึงอาจมีใช้เรื่องแปลกที่จะพบบทความวิจัยลักษณะดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

2) หัวข้อวิจัยย่อยด้านข้อมูลนำเข้า ส่งออก ความเชื่อ และความรู้สึกของผู้เรียน แม้งานวิจัยกลุ่มนี้จะมีสัดส่วนไม่มากนักแต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนมากขึ้น

และในทางตรงกันข้าม มีหัวข้อวิจัยย่อยที่มีแนวโน้มลดลงอย่างเด่นชัดเช่นกัน คือ ด้านภาษาญี่ปุ่นระดับประโยค รวมทั้งด้านประวัติการเรียนรู้การสอนภาษา ซึ่งมีแนวโน้มลดลงและไม่พบเลยในช่วงที่ 4-5 คณะผู้วิจัยคาดว่าอาจเกิดจากปัจจัยเกี่ยวกับผู้วิจัยเอง กล่าวคือ จำนวนผู้วิจัยในประเทศไทย บางสาขา (หัวข้อ) เช่น ประวัติการสอนภาษา มีจำนวนค่อนข้างน้อย หากผู้เชี่ยวชาญด้านนั้น ๆ เลิกผลิตผลงานทางวิชาการ จึงอาจส่งผลให้งานวิจัยสาขาหรือหัวข้อนั้นหายไป

จากข้อสรุปเกี่ยวกับสาขาวิชา และหัวข้อวิจัยที่ได้กล่าวไปใน 4.1.1 และ 4.1.2 อาจสรุปแนวโน้มการวิจัยด้านภาษา การสอน และการแปลภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย ได้ดังนี้

1) โดยภาพรวม เมื่อแยกตามสาขาวิชา พบงานวิจัยด้านการสอนมากที่สุด และเมื่อแยกตามหัวข้อวิจัยหลัก ก็พบหัวข้อด้านการศึกษาและสังคมมากที่สุดเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อแยกตามช่วงเวลา กลับพบแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดและต่อเนื่อง แต่ในทางตรงกันข้าม หัวข้อวิจัยย่อยในกลุ่มนี้ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (แม้จะมีบางช่วงที่ลดลงบ้างก็ตาม) คือ หัวข้อเกี่ยวกับผู้เรียน (ข้อมูลรับเข้า ส่งออก ความเชื่อ ความรู้สึกของผู้เรียน ฯลฯ)

2) งานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาจากหัวข้อวิจัยย่อยพบว่าหัวข้อที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดคือ ระดับคำและความสัมพันธ์ (การสื่อสาร) ส่วนระดับเสียงและสัมพันธ์สารมีแนวโน้มทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงและยังมีปริมาณค่อนข้างน้อย และที่น่าสังเกตคือระดับประโยค มีแนวโน้มลดลง

3) งานวิจัยด้านการแปลเริ่มปรากฏในช่วงที่ 3 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีปริมาณไม่มากนัก

4.1.3 ระเบียบวิธีการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ Honda et al. (2020) ในการจำแนกระเบียบวิธีการวิจัย เช่นเดียวกับกนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະຕະกิริ (2565) และผลการวิจัยก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ วิธีการวิจัยที่นิยมมากที่สุดคือ “แบบสอบถาม” (34.1%) ตามด้วย “การทดลอง การทดสอบ” (17%) โดยจะเห็นได้ว่างานวิจัยที่ใช้ 2 วิธีนี้ มีมากกว่ากึ่งหนึ่ง (51.1%) ของงานวิจัยทั้งหมด และเมื่อแยกตามช่วงเวลา ดังปรากฏผลในตารางที่ 3 ก็ยังพบว่า “แบบสอบถาม” เป็นวิธีการซึ่งเป็นที่นิยมมากตลอดทั้ง 5 ช่วงเวลา นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (เกี่ยวกับ “แบบสอบถาม” จะกล่าวอีกครั้งในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ หัวข้อ 4.2.2) ส่วน “การทดลอง การทดสอบ” พบการใช้ลดลงในช่วงที่ 2 แต่หลังจากนั้นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน และเป็นที่น่าสังเกตว่า ระเบียบวิธีการวิจัย “การตัดสินใจของเจ้าของภาษา

ความคิดของผู้เขียน” และ “ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง ข้อมูลจากงานวิจัยอื่น” ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการที่ค่อนข้างเป็นอัตวิสัย พบแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน แต่มีการใช้ “คลังข้อมูลภาษาเขียน จากเว็บไซต์” ซึ่งกล่าวได้ว่ามีความเป็นภววิสัยมากกว่า เพิ่มขึ้นในช่วงที่ 4-5

ตารางที่ 3

จำนวนงานวิจัยแยกตามระเบียบวิธีการวิจัย (แบ่งตามช่วงเวลา) (หน่วย ร้อยละ)

	ช่วงที่ 1	ช่วงที่ 2	ช่วงที่ 3	ช่วงที่ 4	ช่วงที่ 5
1. ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง ข้อมูลจากงานวิจัยอื่น	12.9	7.3	2.9	3.6	2.0
2. นวนิยาย บทความ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์	7.1	5.2	4.8	4.6	6.1
3. คลังข้อมูลภาษาเขียน จากเว็บไซต์	1.4	0.0	0.0	4.6	10.8
4. สื่อการสอน ตำรา	4.3	2.1	4.8	2.7	2.0
5. ข้อมูลจากหนังสือ บันทึก	7.1	13.5	7.7	1.8	2.0
6. บทละคร	0.0	0.0	0.0	0.0	2.7
7. รายการข่าว โทรทัศน์	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
8. บทสนทนาที่เกิดขึ้นจริง คลังข้อมูลภาษาพูด	1.4	2.1	1.9	0.0	2.0
9. บทสนทนาที่ผู้วิจัยจำลองสร้าง	0.0	0.0	0.0	0.9	2.0
10. ข้อมูลเสียง คลังข้อมูล KY	0.0	2.1	3.9	2.7	2.7
11. ประโยค เรียงความที่ผู้เรียนเจ้าของภาษาแต่ง	1.4	1.0	3.9	1.8	3.4
12. การเข้าไปสังเกตพื้นที่โดยตรง	4.3	3.1	4.8	3.6	1.4
13. การทดลอง การทดสอบ กิจกรรมภาษา	10.0	6.3	13.5	23.6	25.7
14. แบบสอบถาม และ DCT	24.3	36.5	39.4	38.2	30.4
15. การสัมภาษณ์	1.4	3.1	7.7	9.1	4.1
16. การตัดสินใจของเจ้าของภาษา ความคิดของผู้เขียน	24.3	17.7	4.8	2.7	2.7

4.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ในหัวข้อนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะของงานวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากบทความวิจัยในช่วงสามปีสุดท้ายของข้อมูล คือ ค.ศ. 2020-2022 รวมทั้งสิ้น 76 รายการ คณะผู้วิจัยได้ทำการอ่านบทความวิจัยโดยละเอียดเพื่อวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

และเปรียบเทียบกับบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสาร Nihongokyoku ของประเทศญี่ปุ่น ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งมีทั้งหมด 23 รายการด้วย

ในที่นี้ จะกล่าวถึง 2 ประเด็นซึ่งเห็นว่ามีค่าสำคัญมากและมีลักษณะที่แตกต่างจาก งานวิจัยของประเทศญี่ปุ่นที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ คือ 4.2.1 ข้อบทความวิจัยและคำถามวิจัย และ 4.2.2 ระเบียบวิธีการวิจัย

4.2.1 ข้อบทความวิจัยและคำถามวิจัย

งานวิจัยในประเทศไทย มีแนวโน้มเป็นงานที่สำรวจเกี่ยวกับพื้นที่ในระดับชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน ฯลฯ โดยมีลักษณะเป็น “กรณีศึกษา” เป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จาก ข้อบทความวิจัย เช่น “ผลการใช้ชุดกิจกรรมxxx เพื่อลดความวิตกกังวลในการพูดภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาxxx โรงเรียนxxx จังหวัดxxx (TH200)”¹¹ “ผลการใช้กิจกรรมxxx ในการเรียนรู้อักษรคันจิในชีวิตประจำวัน วิชาภาษาญี่ปุ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่xxx (TH206)” “การฝึกทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับพนักงาน xxx ในเขตจังหวัดxxx (TH184)” ในขณะที่งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่น ไม่พบงานวิจัยที่ศึกษา เฉพาะพื้นที่ (ชั้นเรียน โรงเรียน ฯลฯ) แม้จะมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสำรวจ เช่น บทความวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้สำนวนแสดงการณลักษณะในภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียน ภาษาญี่ปุ่นชาวจีน (JP300, JP303) มีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่มใน วงกว้าง ไม่กำหนดเฉพาะชั้นเรียนหรือโรงเรียนแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยในบทความ 2 เรื่องดังกล่าว มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือ “นักศึกษาจีนที่ศึกษาในประเทศญี่ปุ่น” และ “นักศึกษาจีนที่ สอบผ่านการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นระดับสูง (N1)” ตามลำดับ หรือบทความวิจัยเรื่อง “Situational Task Ratings by Non-specialists: Validation of Japanese Speaking Test for Placement (JP285)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการวัดความสามารถการพูด (Speaking Test) และทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาวิธีการวัดความสามารถดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในระดับประเทศต่อไปในอนาคต มิได้มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อวัดประสิทธิภาพ ในกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็ก

นอกจากนี้ เกี่ยวกับการตั้งคำถามวิจัย งานวิจัยในประเทศไทยมักเป็นคำถามที่ ไม่ซับซ้อน คำถามมักเกิดจากความสนใจของผู้วิจัย (ครู อาจารย์) ในพื้นที่ (ชั้นเรียน) โดย งานวิจัยรูปแบบที่พบมากคือ การศึกษาประสิทธิภาพของเอกสารหรือรูปแบบการสอนที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยการเปรียบเทียบผลคะแนนของนักเรียนก่อนสอนและหลังสอนเท่านั้น คำถามวิจัยจึงไม่ซับซ้อนนัก เช่น “ประสิทธิภาพของการใช้เอกสารหรือรูปแบบการสอนxxx

¹¹ ข้อมูลในวงเล็บ คือ หมายเลขของงานวิจัยในฐานข้อมูลที่คณะผู้วิจัยจัดทำ TH หมายถึง งานวิจัย ในประเทศไทย ส่วน JP คืองานวิจัยในประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ xxx แทนข้อมูลที่เป็นชื่อเฉพาะหรือ ข้อมูลสำคัญเพื่อไม่ให้ระบุได้ว่าหมายถึงบทความใด อันอาจส่งผลกระทบต่อความหรือผู้เขียนบทความ

ก่อนและหลังสอน เพิ่มขึ้นหรือไม่” และเป็นที่น่าสนใจว่า มีงานวิจัยจำนวนไม่น้อยที่ตั้งคำถามวิจัยโดยไม่เชื่อมโยงกับวรรณกรรมที่ผ่านมา ขาดการเชื่อมโยงให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างชัดเจนว่า เหตุใดจึงต้องตั้งคำถามวิจัยดังกล่าว ไม่ค่อยมีการอธิบายเหตุผลและความจำเป็นในการวิจัยมากนัก งานวิจัยบางเรื่องก็ไม่มีคำถามวิจัยที่ชัดเจน หรือมีลักษณะเป็นบทความเพื่อนำเสนอความเห็นของผู้เขียนประกอบมากกว่าเป็นการวิจัย

ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่น คำถามวิจัยมักมีที่มาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือเกิดจากความต้องการของสังคมเป็นหลัก โดยมักมีการอธิบายอย่างละเอียดถึงความเป็นมาของปัญหาและ/หรือจุดอ่อนของวรรณกรรมอันนำมาสู่การตั้งคำถามวิจัย นอกจากนี้ คำถามวิจัยส่วนใหญ่มักมีความซับซ้อน มีการเชื่อมโยงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปอันเป็นประโยชน์ เช่น บทความวิจัยเรื่อง “การใช้คำช่วยของเด็กญี่ปุ่นเปรียบเทียบกับเด็กต่างชาติที่เกิดและเติบโตในญี่ปุ่น (JP288)” ซึ่งมีการตั้งคำถามวิจัย 2 ข้อคือ “1. สามารถพบความแตกต่างของการใช้คำช่วย ระหว่างเด็กชาวญี่ปุ่นกับเด็กชาวต่างชาติที่เกิดและเติบโตในญี่ปุ่นมากกว่า 5 ปี หรือไม่ 2. สามารถพบความแตกต่างเกี่ยวกับชนิดและวิธีการใช้คำช่วยที่ยาก ระหว่างเด็กชาวญี่ปุ่นกับเด็กชาวต่างชาติที่เกิดและเติบโตในญี่ปุ่นมากกว่า 5 ปี หรือไม่” จะเห็นได้ว่า การตั้งคำถามวิจัยมีความซับซ้อน เช่น มีการใช้คำว่า “ยาก” และ “ชนิด” และนำไปสู่การออกแบบการวิจัยเพื่อให้สามารถแยกแยะ “ความยาก/ความง่าย” และ “ประเภทของคำช่วย” ได้ชัดเจน และเพื่อจะแยกแยะได้ชัดเจน ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาจากข้อมูลปริมาณมาก รวมถึงออกแบบแบบทดสอบเกี่ยวกับคำช่วยหลากหลายประเภทเพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของคำถามวิจัย โดยผู้วิจัยได้มีการอธิบายความจำเป็นของการตั้งคำถามวิจัยดังกล่าวโดยละเอียด ตั้งแต่การระบุที่มาของปัญหา (เด็กชาวต่างชาติในประเทศญี่ปุ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องตั้งคำถามวิจัยเพื่อให้ค้นพบความแตกต่างระหว่างเด็กสองกลุ่มนี้) ทบทวนวรรณกรรมโดยแสดงให้เห็นภาพรวมทั้งหมดและชี้ให้เห็นจุดอ่อนว่า วรรณกรรมในอดีตเน้นศึกษาข้อมูลส่งออก (output) ของเด็กโดยการให้เขียนหรือพูด จึงสำรวจกลุ่มเป้าหมายได้จำนวนน้อยคนและไม่พบปัญหาไวยากรณ์เฉพาะจุดอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามวิจัยและเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มเป้าหมายตอบเฉพาะคำช่วยเท่านั้น ส่งผลให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้จำนวนมาก (เด็กชาวญี่ปุ่น 427 คน และเด็กชาวต่างชาติ 122 คน) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

4.2.2 ระเบียบวิธีการวิจัย

ดังได้กล่าวไปแล้วใน 4.1.3 ว่า โดยภาพรวม งานวิจัยในประเทศไทยนิยมใช้วิธีการวิจัยคือ “แบบสอบถาม” และ “การทดลอง การทดสอบ” ตามลำดับ และเมื่อแยกเป็น 5 ช่วงเวลา

“แบบสอบถาม” ก็ยังจัดเป็นวิธีการซึ่งเป็นที่นิยมตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ส่วน “การทดลอง” พบการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์งานวิจัยในประเทศไทยในช่วง ค.ศ. 2020-2022 พบระเบียบวิธีการวิจัยที่นิยมใช้มากที่สุดคือ “การทดลอง การทดสอบ” (30.3%) ตามด้วย “แบบสอบถาม” (25.0%) “คลังข้อมูล” (11.8%) “นวนิยาย บทความ” (7.9%) “ประโยค/เรียงความที่ผู้เรียน เจ้าของภาษา แต่ง” (5.3%) “การสัมภาษณ์” (3.9%) “บทสนทนาที่ผู้วิจัยจำลองสร้าง” (3.9%) “การตัดสินใจของเจ้าของภาษา ความคิดของผู้เขียน” (2.6%) และวิธีการวิจัยอื่น ๆ อย่างละ 1.3% ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยในช่วงเวลาเดียวกัน พบวิธีการวิจัย “การทดลอง การทดสอบ” (34.8%) มากที่สุด ตามด้วย “ข้อมูลจากหนังสือ บทกวี” (17.4%) “ประโยค/เรียงความที่ผู้เรียน เจ้าของภาษาแต่ง” (13%) “คลังข้อมูล” (13%) “การเข้าไปสังเกตพื้นที่โดยตรง” (8.7%) “บทสนทนาที่เกิดขึ้นจริง คลังข้อมูลภาษาพูด” (8.7%) “การสัมภาษณ์” (4.3%)

อาจกล่าวได้ว่า ระเบียบวิธีการวิจัยซึ่งเป็นที่นิยมทั้งในงานวิจัยในประเทศไทยและญี่ปุ่นคือ “การทดลอง การทดสอบ” และสำหรับงานวิจัยในประเทศไทย “แบบสอบถาม” แม้ในช่วง ค.ศ. 2020-2022 จะพบมากเป็นอันดับที่ 2 แต่ก็ยังกล่าวได้ว่าค่อนข้างสูง ในหัวข้อนี้จึงจะศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยที่เลือกใช้วิธีการวิจัย 2 ประเภทนี้โดยละเอียด

1) การทดลอง การทดสอบ : ระเบียบวิธีการวิจัยที่พบมากทั้งในบทความวิจัยของไทยและญี่ปุ่น

แม้ว่าการทดลอง การทดสอบจะเป็นวิธีการวิจัยที่พบมากทั้งในงานวิจัยในประเทศไทยและญี่ปุ่น แต่เมื่ออ่านบทความวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยดังกล่าวโดยละเอียด กลับพบความแตกต่างในรายละเอียดหลายประเด็น ดังนี้

งานวิจัยในประเทศไทยจำนวน 23 รายการ ที่ใช้การทดลอง การทดสอบ เป็นเครื่องมือ มีถึง 15 รายการ (คิดเป็น 65.2%) ที่มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ก. ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ (แผนการสอนที่นำมาใช้ทดลอง) มักเป็นบทเรียนสั้น ๆ มีวิธีการสอนไม่ซับซ้อน

ข. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแผนการสอน (ผู้เชี่ยวชาญมีตั้งแต่ 1-5 คน) อย่างไรก็ตาม มักไม่มีการอธิบายว่าผู้เชี่ยวชาญคือใคร คัดเลือกด้วยเกณฑ์หรือคุณสมบัติอย่างไร รวมถึงไม่มีการอธิบายเกณฑ์การตรวจสอบที่ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอย่างชัดเจน

ค. ทำการสอนจริงกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ขนาดเล็ก โดยกลุ่มตัวอย่างมักมีเพียงกลุ่มเดียว (จากบทความวิจัย 15 รายการ บทความวิจัยที่ใช้กลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวมีถึง 13 รายการ มี 1 รายการที่ใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และอีก 1 รายการไม่ระบุชัดเจน) และจำนวนไม่มากนัก ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในบทความวิจัย 15 รายการ คือ 38.17 คน

ง. สร้างแบบทดสอบวัดคะแนนก่อนสอนและหลังสอน (อาจมีการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบทดสอบหรือไม่) หรือบางเรื่องอาจมีแบบทดสอบวัดความคงทนด้วย ผู้วิจัยมักสร้างแบบทดสอบขึ้นเองโดยไม่มีการอธิบายว่าสร้างขึ้นจากแนวคิดหรือเหตุผลใด และไม่มี การแสดงตัวอย่างแบบทดสอบ ส่วนการวิเคราะห์ นิยมใช้เครื่องมือทางสถิติคือ t-test (งานวิจัย 8 รายการ จากทั้งหมด 15 รายการ ใช้ t-test) หรือเครื่องมือที่มีลักษณะคล้ายคลึง บางเรื่อง ใช้เพียงค่าร้อยละอย่างเดียว บางเรื่องใช้ค่าร้อยละร่วมกับค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงตรง ค่าความยากง่าย และเครื่องมือสถิติอื่น ๆ ประกอบ

จ. สร้างแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของผู้เรียน (บางงานวิจัยอาจไม่มีแบบสอบถาม) โดยกำหนดว่า หากคะแนนความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ดี เช่น เกินร้อยละ.... (เช่น 60%) จะหมายความว่า การสอนดังกล่าวมีประสิทธิภาพ

ฉ. บทสรุปว่าแผนการจัดการเรียนรู้ (บทเรียนหรือแนวการสอนที่นำมาใช้) เหมาะสม หรือมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ไม่แสดงตัวอย่างแบบทดสอบ หรือ คำอธิบายเกี่ยวกับแผนการเรียนรู้ (แผนการสอน) และไม่นิยมทำ pilot study โดยใน 15 รายการ พบการทำ pilot study อย่างง่ายเพียงรายการเดียว และในงานวิจัยเกี่ยวกับการวัดความสามารถ ของผู้เรียน ส่วนใหญ่ไม่มีการวัดระดับหรือตรวจสอบความสามารถของผู้เรียนก่อนทำการทดลอง อาจเกิดจากความเชื่อว่า ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถก่อนเรียนเท่ากัน เนื่องจาก อยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับบทความวิจัยในประเทศญี่ปุ่นที่ใช้การทดลองหรือการทดสอบ เป็นเครื่องมือจำนวน 8 รายการ พบว่า งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นไม่ได้มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน ดังที่พบในงานวิจัยในประเทศไทย การออกแบบการทดลองหรือแบบทดสอบ มีความหลากหลาย กว่ามาก โดยผู้วิจัยน่าจะออกแบบให้สอดคล้องกับคำถามวิจัยและสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทความวิจัยในประเทศญี่ปุ่น พบว่าไม่มีงานวิจัยใดเลยที่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ความเหมาะสมด้านต่าง ๆ แต่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผลจากการศึกษาในอดีต (ทบทวนวรรณกรรม) อย่างละเอียด หรือจัดทำ pilot study โดยมีการวางแผนดำเนินการอย่างเข้มงวด เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาวิธีการทดลองหรือแบบทดสอบ จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้วิจัยมีแนวโน้ม ไม่พึงพามนุษย์ แต่ใช้ข้อมูลที่มีลักษณะภาววิสัยมากกว่า

กรณีที่ทำการทดลอง งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นมักทำการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย หลายกลุ่มและ/หรือหลายครั้ง เช่น หากต้องการศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาญี่ปุ่น นอกจากจะเก็บข้อมูลผู้เรียนชาวจีนแล้ว ยังอาจเก็บข้อมูลของชาวญี่ปุ่นโดยให้ทำแบบทดสอบ เดียวกันเพื่อเปรียบเทียบผลให้มีความชัดเจนและน่าเชื่อถือมากขึ้น โดยบทความวิจัยที่ใช้ การทดลองหรือการทดสอบเป็นเครื่องมือทั้ง 8 รายการ ล้วนมีการใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 กลุ่ม

ขึ้นไปทั้งสิ้น (ในขณะที่บทความวิจัยของไทยที่ใช้การทดลองหรือการทดสอบเป็นเครื่องมือ ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีเพียง 1 กลุ่ม) และจำนวนตัวอย่างในการศึกษาก็มักมีปริมาณมาก โดยค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในบทความวิจัย 8 รายการ คือ 253.25 คน (ค่าเฉลี่ยของจำนวนตัวอย่างในบทความวิจัยในประเทศไทยที่ใช้วิธีการทดลองคือ 38.17 คน)

นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนในประเทศญี่ปุ่น มักมีการวัดระดับความสามารถของผู้เรียนก่อนทำการทดลองหรือทดสอบเสมอ โดยการวัดระดับซึ่งเป็นที่นิยมคือ spot test (แบบทดสอบที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่นพัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบจนเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง)

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นมักใช้เครื่องมือทางสถิติมากกว่าหนึ่งประเภท โดยพบการใช้ anova (1-way, 2-way, 3-way) มากที่สุด พบการใช้ t-test และสถิติประเภทอื่นบ้าง แต่ไม่พบการใช้ค่าร้อยละเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ในการตรวจสอบว่าวิธีการหรือรูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพหรือไม่ งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นไม่นิยมใช้แบบสอบถามในการวัดความพึงพอใจของผู้เรียน แต่มักใช้ผลการตอบแบบทดสอบที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบ (มีการแสดงขั้นตอนการออกแบบและสร้างแบบทดสอบอย่างละเอียดและเป็นรูปธรรม มีการทำ pilot study) มีการวิเคราะห์คะแนนของผู้เข้ารับการทดสอบโดยละเอียด

2) แบบสอบถาม : ระเบียบวิธีการวิจัยที่พบมากในบทความวิจัยของไทย แต่ไม่พบในบทความวิจัยของญี่ปุ่น

ดังได้กล่าวไปแล้วว่า แบบสอบถาม (รวม DCT (Discourse Completion Test)) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้มากในงานวิจัยของประเทศไทย โดยจากการศึกษาบทความวิจัยทั้งหมด 528 รายการ พบใช้ถึง 34.1% สูงเป็นอันดับที่ 1 และจากการศึกษางานวิจัยของไทยในช่วง ค.ศ. 2020-2022 ทั้งหมด 76 รายการ ก็พบการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย สูงเป็นอันดับที่ 2 คือ 19 เรื่อง (25%) แต่ในทางตรงกันข้าม บทความวิจัยของญี่ปุ่นในช่วง 3 ปี ดังกล่าว กลับไม่พบการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยเลย (พบบทความวิจัยของญี่ปุ่นที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเสริมบ้าง โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยอื่นเป็นเครื่องมือหลัก)

แบบสอบถามในบทความวิจัยของไทย มักพบใช้เพื่อสำรวจความคิดเห็น หรือความพึงพอใจต่อรายวิชา หลักสูตร หรือเพื่อประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตร โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือผู้เรียน หรืออาจรวมถึงกลุ่มผู้สอน ผู้บริหาร ฯลฯ หรือใช้ในการศึกษาความเชื่อ ทัศนคติ ของผู้เรียน หรือศึกษากลิ่นวิธีการเรียน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย รวม 19 รายการ พบงานวิจัยที่มีการอธิบายที่มาของคำถามในแบบสอบถามอย่างชัดเจนเพียง 1 รายการ (TH192) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รายงานการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

ของนิสิต 3 ปีย้อนหลัง และสรุปปัญหาที่พบจากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจภาพรวมของปัญหาด้านการใช้ภาษาญี่ปุ่นของนิสิตที่จะทำการฝึกงาน

จากการวิเคราะห์ พบบทความวิจัยที่มีการอธิบายที่มาของคำถามในแบบสอบถามบ้าง แต่ไม่ละเอียดนัก จำนวน 5 เรื่อง เช่น มีการอธิบายว่าตัวเลือกในแบบสอบถามอ้างอิงจากวรรณกรรมในอดีต แต่ไม่มีการระบุรายละเอียด (TH208 และ TH511) และมีหนึ่งรายการที่อธิบายว่า คำถามในแบบสอบถามอ้างอิงจากงานวิจัยในอดีตของผู้เขียนเอง แต่ไม่มีการอธิบายอย่างชัดเจนว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการอ้างอิงมีเนื้อหาอย่างไรและมีการปรับเปลี่ยนจุดใดอย่างไร หรือไม่ (TH520) นอกจากนี้ ยังพบบทความวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อในการเรียนภาษาที่สอง (BALLI) คิดค้นโดย Horwitz (1985) (TH194 และ TH208) และระบุว่าผู้วิจัยได้ดัดแปลงแบบสอบถามบางส่วน (ปรับแก้คำเพื่อให้ตรงกับบริบทของประเด็นการวิจัย แปลคำถามจากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย เปลี่ยนคำว่า “ภาษาที่สอง” เป็น “ภาษาญี่ปุ่น” ตัดหัวข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะอื่นที่ไม่ต้องการศึกษา (เช่น การฟัง พูด) ออกหรือเพิ่มประเด็นที่เกี่ยวข้อง) แต่กลับไม่มีการระบุรายละเอียดว่าดัดแปลงหรือเพิ่มเติมข้อมูลใดบ้างอย่างเป็นรูปธรรม และเหตุผลที่ดำเนินการเช่นนั้นคืออะไร ฯลฯ และพบบทความวิจัยที่กล่าวได้ว่าแทบไม่มีการอธิบายที่มาของคำถามในแบบสอบถามมากถึง 13 รายการ

นอกจากนี้ แม้บทความวิจัยเหล่านี้ ส่วนใหญ่มีการระบุกลุ่มเป้าหมายชัดเจน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า มีหลายเรื่องที่ไม่ได้มีการอธิบายวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (เช่น TH188) และยังพบว่า บทความวิจัยส่วนใหญ่ไม่มีการระบุรายละเอียดของแบบสอบถาม โดยมักระบุโดยคร่าวว่าแบบสอบถามแบ่งเป็นกี่หมวดใหญ่ แต่ไม่พบการระบุรายละเอียดของคำถามมีเพียงหนึ่งเรื่องซึ่งมีการแสดงแบบสอบถามในภาคผนวก (TH 240)

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ นอกจากการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักแล้ว มีการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยประเภทอื่นร่วมด้วยหรือไม่ จากผลการศึกษา พบบทความวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียวจำนวน 13 เรื่อง และใช้ร่วมกับระเบียบวิธีการวิจัยอื่น 6 เรื่อง โดยส่วนใหญ่ใช้คู่กับการสัมภาษณ์ ยกเว้นเพียงหนึ่งเรื่องที่มีการใช้แบบบันทึกการเขียนสะท้อนคิดร่วมด้วย (TH223) อย่างไรก็ตาม มี 3 เรื่อง ที่ระบุรายละเอียดเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยอื่นที่ใช้ร่วม (การสัมภาษณ์) บางเรื่องระบุเพียงว่าเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (TH197, TH519) หรือบางเรื่องระบุว่า “มีการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลบางประเภทหรือประชากรบางกลุ่มใช้เครื่องมือการวิจัยเพียงประเภทเดียว แต่ข้อมูลบางประเภทหรือประชากรบางกลุ่มใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภทร่วมกัน” โดยไม่มีการอธิบายรายละเอียดแต่อย่างใด (TH238)

5. อภิปราย สรุป และข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจบทความเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น และการแปลภาษาญี่ปุ่น ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการในประเทศไทย ในช่วง ค.ศ. 1994-2022 รวมทั้งสิ้น 528 รายการ โดยได้จำแนกตามสาขาวิชา หัวข้อวิจัย หัวข้อวิจัยย่อย และระเบียบวิธีการวิจัย จัดทำเป็นคลังข้อมูลเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าสำหรับผู้สนใจทั่วไป และสามารถเข้าถึงได้จากเว็บไซต์ <https://harri.in.th/handle/123456789/30>

ดังได้กล่าวไปแล้วใน 4.1.2 ว่า จากการวิเคราะห์บทความวิจัยในประเทศไทยพบว่า หัวข้อวิจัยหลักที่พบมากที่สุดคือ ด้านการศึกษาและสังคม (65.7%) ตามด้วยด้านภาษาญี่ปุ่น (22.9%) และผู้เรียน (11.3%) และเมื่อวิเคราะห์หัวข้อวิจัยย่อย หัวข้อที่พบมากที่สุดคือ ด้านกิจกรรมภายในชั้นเรียน (24.8%) และรายงานการปฏิบัติจริง โครงการ การวิเคราะห์หลักสูตร (17.4%) ซึ่งจัดอยู่ในหัวข้อวิจัยหลักด้านการศึกษาและสังคมเช่นกัน และสอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนการรณ เลหาบูรณะกิจ คณะเกิ (2565)

Honda et al. (2020) ได้วิเคราะห์แนวโน้มการวิจัยของบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร Nihongokyouiku ซึ่งเป็นตัวแทนของวารสารเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นและการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น ในช่วง ค.ศ. 1999-2018 คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจเพิ่มเติมจนครอบคลุมถึง ค.ศ. 2022 (รวมทั้งหมด 303 รายการ) และได้ผลสรุปว่า หัวข้อวิจัยหลักด้านภาษาญี่ปุ่นพบมากที่สุด (50.8%) ตามด้วยด้านผู้เรียน (30.4%) และด้านการศึกษาและสังคม (18.8%)

Honda et al. (2020) อธิบายไว้ว่า การสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่นพัฒนามาจากสองศาสตร์ คือศาสตร์เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น (ภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่น) และศาสตร์เกี่ยวกับภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หรือภาษาศาสตร์ภาษาอังกฤษ) การทำงานวิจัยด้านภาษาญี่ปุ่นมีปริมาณมากกว่างานวิจัยด้านผู้เรียน และการศึกษาและสังคม นับตั้งแต่อดีตแสดงให้เห็นว่า มีการให้ความสำคัญกับศาสตร์ด้าน “ภาษา” (ภาษาศาสตร์) จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่ศาสตร์เกี่ยวกับ “ผู้เรียน” และ “สังคม” (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ตามลำดับ

หากพิจารณาว่า ในศาสตร์ด้านการสอนภาษาญี่ปุ่น องค์ความรู้เกี่ยวกับ “ภาษา” ย่อมมีความสำคัญ และน่าจะมีการศึกษาในปริมาณมาก จนกระทั่งเมื่อองค์ความรู้เกี่ยวกับ “ภาษา” มีปริมาณมากจนเพียงพอในระดับหนึ่ง จึงอาจมีการขยายไปศึกษาในเชิงประยุกต์เกี่ยวกับ “ผู้เรียน” และ “สังคม” มากขึ้น คำอธิบายนี้จึงฟังดูสมเหตุผล

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวโน้มงานวิจัยในประเทศไทย หัวข้อวิจัยหลักที่พบมากที่สุดตั้งแต่อดีตกลับเป็นด้านการศึกษาและสังคม (65.7%) โดยหัวข้อวิจัยย่อยที่พบมากที่สุดคือ ด้านกิจกรรมภายในชั้นเรียน (24.8%) และรายงานการปฏิบัติจริง โครงการ การวิเคราะห์หลักสูตร (17.4%) จึงอาจกล่าวได้ว่า ภูมิทัศน์แห่งความรู้ของหัวข้อวิจัยในประเทศไทย โดยภาพรวม

มีลักษณะเป็น “งานวิจัยเชิงประยุกต์” หรือ “งานวิจัยที่สอดคล้องกับพื้นที่ (localization)” มากกว่างานวิจัยด้านทฤษฎีหรือ “ภาษา(ศาสตร์)” กล่าวคือ หัวข้อวิจัยหลักและย่อย มีแนวโน้มเป็นหัวข้อเกี่ยวกับประเด็นการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนชาวไทยซึ่งสอดคล้องกับพื้นที่ ดังจะเห็นได้ว่า หัวข้อวิจัยย่อยด้านกิจกรรมภายในชั้นเรียนและรายงานการปฏิบัติจริง พบเป็นจำนวนมากครอบคลุมกว่า 42.2% ของงานวิจัยทั้งหมด ในขณะที่งานวิจัยที่เน้นสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “ภาษา” ยังมีไม่มากนัก

ส่วนในด้านระเบียบวิธีการวิจัย งานวิจัยที่ดีพิมพ์ในประเทศไทยมีแนวโน้มใช้แบบสอบถาม และการทดลอง การทดสอบ ซึ่งงานวิจัยที่ใช้สองวิธีนี้ครอบคลุมมากกว่าครึ่งหนึ่ง (51.1%) ของงานวิจัยทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม เมื่อแยกเป็น 5 ช่วงเวลา กลับพบว่า ทั้งสาขาวิชาด้านการสอนภาษาญี่ปุ่นและหัวข้อวิจัยหลักด้านการศึกษาและสังคมล้วนมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดและต่อเนื่อง โดยเฉพาะหัวข้อวิจัยย่อยด้านกิจกรรมภายในชั้นเรียน และรายงานการปฏิบัติจริง โดยถูกแทนที่ด้วยหัวข้อวิจัยย่อยที่เกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่น (ระดับคำและระดับความสัมพันธ์) และผู้เรียน (เช่น ข้อมูลรับเข้า ข้อมูลส่งออก ความเชื่อ ความรู้สึกของผู้เรียน ฯลฯ) จึงอาจกล่าวได้ว่า งานวิจัยในประเทศไทยในช่วงหลัง มีแนวโน้มสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับ “ภาษา” มากขึ้น แต่อาจยังจำกัดอยู่ในบางหัวข้อย่อย เช่น หัวข้อวิจัยย่อยด้านภาษาในระดับคำและระดับความสัมพันธ์

และจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ อาจสรุปลักษณะของบทความวิจัยของประเทศไทยและญี่ปุ่นในช่วง ค.ศ. 2020-2022 ได้ดังนี้

1) ขอบทความวิจัยและคำถามวิจัย บทความวิจัยในประเทศไทยมักศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่เฉพาะ (กลุ่มเล็ก) ในขณะที่บทความวิจัยของประเทศญี่ปุ่น ขอบทความมักกว้างและส่งผลกระทบต่อสังคมหรือประเทศ ซึ่งสัมพันธ์กับคำถามวิจัย โดยคำถามวิจัยของไทยมักไม่ซับซ้อน ในขณะที่ของญี่ปุ่นมีรายละเอียด ซับซ้อนกว่า

2) ระเบียบวิธีการวิจัย งานวิจัยในประเทศไทย ภายหลังจากนิยมใช้ “การทดลอง การทดสอบ” มากขึ้น แต่ก็ยังพบการใช้ “แบบสอบถาม” เป็นจำนวนไม่น้อย ในขณะที่งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นนิยมใช้ “การทดลอง การทดสอบ” เช่นกัน แต่ไม่พบการใช้ “แบบสอบถาม” เป็นวิธีการวิจัยหลักเลย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ระเบียบวิธีการวิจัย “การทดลอง การทดสอบ” จะปรากฏทั้งในงานวิจัยในประเทศไทยและญี่ปุ่น แต่ก็มีรายละเอียดแตกต่างกัน โดยงานวิจัยในประเทศไทยมักมีรูปแบบคล้ายกัน คือ ผู้วิจัยออกแบบและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ (จึงมีความเป็นอัตวิสัยสูง ไม่มีการแสดงเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและเกณฑ์ที่ผู้เชี่ยวชาญใช้ในการพิจารณา ฯลฯ) มักไม่มีการทำ pilot study หรือทดสอบความรู้ก่อนการทดลอง ในขณะที่งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่นมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับเนื้อหาการวิจัย

โดยมีการนำเสนอข้อมูลหรือเชื่อมโยงกับวรรณกรรมในอดีตอันเป็นที่มาของการออกแบบการวิจัย (จึงมีความเป็นทฤษฎี) มักมีการทำ pilot study และ/หรือทดสอบระดับความรู้ของกลุ่มเป้าหมายก่อนทำการทดลอง มีการออกแบบการทดลองหรือทดสอบอย่างละเอียดและซับซ้อน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

และเกี่ยวกับการใช้แบบสอบถาม งานวิจัยในประเทศไทยนิยมใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความพึงพอใจของผู้เรียน แต่มักไม่มีการอธิบายโครงสร้างหรือที่มาของคำถามในแบบสอบถามหรืออธิบายไม่ละเอียด งานวิจัยบางส่วนนิยมใช้แบบสอบถามที่แพร่หลายในอดีตโดยแทบไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือการนำผลการศึกษาในอดีตมาใช้ในการปรับปรุง แต่งานวิจัยในประเทศไทยไม่นิยมใช้แบบสอบถามเป็นวิธีการวิจัยหลัก โดยอาจพบใช้ร่วมกับวิธีการอื่น เช่น การสัมภาษณ์ การเข้าไปสังเกตพื้นที่โดยตรง ฯลฯ

นอกจากนี้ เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง บทความวิจัยในประเทศไทยมักใช้เพียงกลุ่มเดียวและจำนวนตัวอย่างไม่มาก ในขณะที่ของญี่ปุ่น มักใช้กลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่มและจำนวนตัวอย่างมาก และลำดับสุดท้าย การวิเคราะห์ข้อมูล บทความวิจัยในประเทศไทยนิยมใช้เครื่องมือเพียงไม่กี่ประเภท (นิยมใช้ค่าร้อยละและ t-test) ส่วนบทความวิจัยในประเทศไทยญี่ปุ่นมักใช้เครื่องมือทางสถิติมากกว่าหนึ่งประเภทเสมอ และมีความหลากหลาย

อาจกล่าวได้ว่า แนวโน้มงานวิจัยในประเทศไทยซึ่งเป็นจุดแข็งคือ การที่สามารถกำหนดเป้าหมายหรือกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ได้ หรือมีกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เพียงพอสำหรับงานวิจัยเสมอ เนื่องจากผู้วิจัยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ และมักกำหนดคำถามวิจัยเพื่อนำไปตอบโจทย์หรือประยุกต์ใช้กับคนในพื้นที่ได้โดยตรง ส่งผลให้เกิดงานวิจัยที่สอดคล้องกับพื้นที่ (localization) จำนวนมาก เช่น กิจกรรมภายในชั้นเรียน รายงานการปฏิบัติจริง และผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันที แต่ในอีกแง่หนึ่ง งานวิจัยที่มุ่งเน้นประเด็นการสอดคล้องกับพื้นที่ก็อาจมีจุดที่จำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบด้วยเช่นกัน กล่าวคือ หากเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มในวงแคบ และมีงานวิจัยในลักษณะคล้ายคลึงกันซ้ำ ๆ ผลการวิจัยที่ได้ย่อมขาดความแปลกใหม่และอาจไม่เป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ และที่สำคัญคือ ไม่สามารถนำผลการวิจัยไปเชื่อมโยงกับสังคมในระดับกว้าง หรือระดับประเทศ หรือระดับโลกได้ ดังที่ Tanaka and Kawabata (2021) ได้ระบุไว้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นเฉพาะกลุ่มหรือการแนะนำสถาบันสอนภาษาญี่ปุ่นในต่างประเทศนั้น นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 ได้ถึงจุดอิ่มตัวและไม่เป็นที่นิยมในประเทศญี่ปุ่นอีกต่อไป โดยมีแนวโน้มไปศึกษาหัวข้ออื่นที่เป็นประโยชน์ และสอดคล้องกับยุคสมัยมากกว่า เช่น การสอนผู้อพยพย้ายถิ่นหรือชาวต่างชาติในประเทศญี่ปุ่น หรือนโยบายเกี่ยวกับนักศึกษาต่างชาติในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ การมุ่งหวังเพียงเพื่อจะตอบโจทย์ในระดับพื้นที่ อาจส่งผลให้งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่ไม่ซับซ้อน (เพื่อจะได้ผลมาตอบโจทย์หรือปัญหาที่กำลังประสบได้ทันที) ผลการสำรวจพบว่า งานวิจัยในประเทศไทยนิยมเลือกใช้แบบสอบถาม และการทดลอง การทดสอบ แต่การออกแบบแบบสอบถามหรือการทดลอง หากมิได้กระทำอย่างประณีต (รวมถึงการไม่อธิบายที่มาของคำถามในแบบสอบถาม หรือวิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างชัดเจน) ย่อมส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยที่ได้รับ และการมุ่งหวังเพียงจะตอบโจทย์ในระดับพื้นที่ อาจส่งผลให้ไม่จำเป็นต้องใช้จำนวนตัวอย่างในการศึกษามากนัก เมื่อจำนวนไม่มาก การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ เช่น เครื่องมือทางสถิติก็จะจำกัดลง ระเบียบวิธีการวิจัยของงานก็จะไม่เข้มข้นนัก

การพบรูปแบบการดำเนินการวิจัยที่คล้ายคลึงกันเป็นจำนวนมากในบทความวิจัยในประเทศไทย เช่น การใช้แบบสอบถามฉบับเดียวกันโดยเปลี่ยนแปลงรายละเอียดเพียงเล็กน้อย หรือการทดลอง การทดสอบที่มีขั้นตอนการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน ทำให้อนุมานได้ว่า ผู้วิจัยอาจอ้างอิงหรือใช้แบบอย่างของงานวิจัยก่อนหน้านี้ในการทำวิจัย เช่น หากงานวิจัยก่อนหน้านี้ดำเนินการโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ แบบสอบถาม หรือจำนวนตัวอย่างประมาณหนึ่ง และตอบคำถามวิจัยได้ งานวิจัยต่อมาก็อาจยึดเป็นบรรทัดฐานในการทำวิจัยต่อไปหรือไม่ การยึดบรรทัดฐานในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้พบงานวิจัยที่มีรูปแบบใกล้เคียงกันจำนวนมาก ไม่พบหัวข้อเชิงสร้างสรรค์ หรือไม่พบระเบียบวิธีการวิจัยที่ต่างออกไปมากนัก

อย่างไรก็ดี จากการวิเคราะห์บทความใน ค.ศ. 2020-2022 ในเชิงคุณภาพ พบว่า บทความวิจัยในประเทศไทยบางส่วนเริ่มมีการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยบางประเภท เช่น “คลังข้อมูล” เช่นเดียวกับบทความวิจัยในญี่ปุ่นมากขึ้น โดยลดการใช้วิธีการที่มีความเป็นอัตวิสัย (เช่น “ความเห็นของผู้วิจัย”) ลง แนวโน้มดังกล่าวแสดงให้เห็นทิศทางการพัฒนาเชิงบวกของงานวิจัยของไทย และเห็นความพยายามในการปรับปรุงจุดอ่อนของตน รวมถึงจากการวิเคราะห์สาขาวิชา หัวข้อวิจัยหลักและหัวข้อวิจัยย่อยโดยแบ่งเป็นช่วงเวลา ก็พบว่างานวิจัยในช่วงหลังเริ่มมีหัวข้อที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในวงกว้างมากขึ้น

ในความเห็นของคณะผู้วิจัย การที่บทความวิจัยในประเทศไทยมีแนวโน้มเป็นงานวิจัยที่สอดคล้องกับพื้นที่ (localization) เป็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนในเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยอาจพัฒนาหัวข้อในลักษณะนี้อาจมีคุณภาพต่อไป เช่น การพัฒนาหัวข้อวิจัยเกี่ยวกับการแปลภาษาญี่ปุ่น แม้ในภาพรวม การแปลภาษาญี่ปุ่นจะพบเป็นจำนวนที่น้อยสุด เมื่อเทียบกับงานวิจัยด้านภาษา และการสอนภาษาญี่ปุ่น แต่ก็ค่อย ๆ เติบโตอย่างต่อเนื่อง และน่าจะเป็นประโยชน์ จึงควรส่งเสริมให้เติบโต และแข็งแกร่งมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็ควรมีการพัฒนาหัวข้อวิจัยอื่นให้มีความหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน โดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจขยายพื้นที่

การสำรวจให้กว้างขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะชั้นเรียน โรงเรียนหรือสถาบันแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยอาจขยายไปสู่ชุมชนหรือระดับประเทศ หรือแม้แต่ขยายให้กว้างถึงประเทศใกล้เคียง เช่น ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเรียนรู้อักษรคันจิของผู้เรียนในประเทศต่าง ๆ ที่ไม่ได้ใช้อักษรคันจิเป็นภาษาแม่ ฯลฯ รวมถึงการพัฒนาวิธีการดำเนินการวิจัย เช่น การกำหนดคำถามวิจัยที่ซับซ้อนมากขึ้น หรือตั้งโจทย์วิจัยที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกหรือสังคมมากกว่าปัญหาในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง พัฒนาระเบียบวิธีการวิจัยให้มีความเป็นทวิวิสัย หรือใช้ข้อมูลที่พิสูจน์ได้ มากกว่าการพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญโดยไม่มี (หรือไม่อธิบาย) เกณฑ์การพิจารณาที่ชัดเจน การออกแบบแบบสอบถาม หรือการทดลอง โดยมีหลักคิด และออกแบบอย่างเป็นขั้นตอน ละเอียด รอบคอบ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการทำ pilot study และ/หรือ การทดสอบความรู้ก่อนทำการทดลอง การใช้คลังข้อมูล หรือแนวทางที่ปรากฏในงานวิจัยอื่น ๆ (เช่น งานวิจัยที่มีคุณภาพสูงในประเทศไทย หรือประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศอื่น ๆ) เพื่อให้กระบวนการวิจัยของไทยแข็งแกร่งยิ่งขึ้น สามารถพัฒนาให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล (globalization)

เอกสารอ้างอิง/References

- กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะกิริ. (2565). *ภาษาศาสตร์ประยุกต์เพื่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สีดา สอนศรี. (2551). แนวโน้มญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย: งานวิจัยในอดีต. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 25(1), 31-47.
- หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561. (24 ตุลาคม 2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนพิเศษ 269. หน้า 6-7.
- Honda, H., Iwata, K., Yoshinaga, M., & Watanabe, T. (2020). *Kaiteiban nihongokyokuikugaku no arukikata: Shogakusha no tame no kenkyuu gaido*. Osaka Daigaku Shuppankai. (In Japanese)
- Horwitz, E. K. (1985). Using student beliefs about language learning and teaching in the foreign language methods course. *Foreign Language Annals*, 18(4), 333-340.
- Laohaburanakit Katagiri, K. (2001). Tai no nihongo kenkyuu – Nihongo kenkyuu no genjou. *Kokubungaku ni okeru kaishaku to kanshou*, 842, 175-180. (In Japanese)
- Laohaburanakit Katagiri, K., Kaewkitsadang, P., & Chawengkijwanich, S. (2011). Tai ni okeru nihongo kenkyuu no keikou -1986 nen kara 2009 nen ni koukaisareta kenkyuu o taishou ni. In S. Imai (Ed.), *Nihongo to taigo no taishou ni kansuru kiso kenkyuu. Heisei 21 nendo Osaka daigaku nihongo nihon bunka kyouiku senta tokubetsu kenkyuuhi II* (pp. 1-19). Osaka University. (In Japanese)
- Neancharoensuk, S. (2016). *Tai ni okeru dainigengo toshite no nihongo shuutoku kenkyuu*. In S. Moriyama & Y. Mukouyama (Eds.), *Dainigengo toshite no nihongo shuutoku kenkyuu no tenbou: Dainigengo kara tagengo e* (pp. 393-409). Koko Shuppan. (In Japanese)
- Tanaka, Y., & Kawabata, Y. (2021). A citation network analysis of papers published in journal of Japanese language teaching: Outlining the characteristics and the structure of the Japanese language education research community. *Nihongokyokuiku*, 178, 66-92. (In Japanese)